

('Η επικεφαλίδα του προηγούμενου άρθρου ως έχει θά μπῆ καί ἐδῶ ἐκτός φυσικά ἀπό τόν κυρίως τίτλο)

Β' 'Η γ υ ν α ί κ α του Πρωτομάστορα

Στό πρῶτο μας ἄρθρο, πού δημοσιεύτηκε στό προηγούμενο τεύχος τῆς Π. 'Εστίας, προσπαθήσαμε νά διεισδύσωμε στήν ψυχολογία του ποντίου πρωτομάστορα κατά τήν κρίσιμη ᾠρα. Τόν εἶδαμε ψυχρό, σιληρό, βιαστικό, ἀλλά καί προκλητικό ἀπέναντι στή μοῖρα του. "Εκρυψε τόν πόνο του καί ἐθυσίασε πρόθυμα τή γυναίκα του, γιά νά στερῶσῃ τό γεφύρι. Διαλάλησε μάλιστα πρός τό δαιμόνιο....

"Αν δὲ γω σε τήν Κάλη μου, καλύτερον εὐρήκω.

'Εξηγήσαμε ὅτι μέ τήν ἔκφραση " καλύτερον " ὁ πρωτομάστορας δέν περιφρόνησε τήν γυναίκα του. θέλησε νά κατατρομάξῃ τό δαιμόνιο, δείχνοντας φαινομενικά ὅτι καί μετά τή θυσία θά παραμείνῃ ὀρθίος, ὅτι δῆθεν δέν θά πληγωθῇ ψυχικά, γιάτι θά βρῆ ἄλλη γυναίκα καί μάλιστα καλύτερη, δηλαδή προθυμότερη καί γιά μεγαλύτερες θυσίες. Αὐτή ἡ πίστη του πρωτομάστορα γιά τόν χαρακτήρα καί τήν προσωπικότητα τῆς γυναίκας του βγαίνει ἀπό ἕνα ἄλλο στίχο, ὅπου ὁ ἴδιος τήν θεωρεῖ ἀντάξιά του. 'Αφοῦ τῆς ἐξηγεῖ ὅτι ντροπιάστηκε ἡ τέχνη του....

'Εκεῖ σόν μαῦρον ποταμόν ἐρροῦζεν τό σιεπάρι μ',
ὄτῃ συνέχεια τήν καλεῖ νά ἐνεργήσῃ ἐλεύθερα.

Κόρ' ἄν βουτᾶς καί παίρ' τς ἀτο, εἶσαι τ' ἐμόν ἡ Κάλη.

Τ ὁ θ ῶ μ α

Καί ὁ πρωτομάστορας καί ἡ γυναίκα του εἶναι δύο πρόσωπα τραγικά. 'Ετσι προβάλλουν μέσα στό πλαίσιο του ἰδίου θρύλου. 'Εν τούτοις, διαφορετική εἶναι ἡ θέση τοῦ καθενός.

'Ο πρωτομάστορας δοκιμάζεται σιληρά. Τά βέλη τῆς μοίρας πάνω σ' αὐτόν πέφτουν. Αὐτός πρέπει νά δεινοπαθήσῃ. "Ολεα οἱ παραλλαγές του τραγουδίου στό σημεῖο αὐτό δέν διαφέρουν. 'Αλλά ἡ δοκιμασία του πρωτομάστορα δέν φθάνει ὡς τή θυσία τῆς ζωῆς του.

'Η γυναίκα του πρωτομάστορα ἔχει ὀλοκληρωμένη τραγική προσωπικότητα μέ τήν ἔννοια ὅτι τελικά θυσιάζει τήν ἴδια τή ζωή της. 'Η δική της ψυχική δοκιμασία δέν εἶναι παρατεταμένη ὅπως του πρωτομάστορα. 'Εκεῖνος δοκιμάζεται πολλές μέρες. Θά δοκιμαστῆ ψυχικά καί μετά τή θυσία τῆς γυναίκας του. 'Εκεῖνη δοκιμάζεται σέ μιά στιγμή. Τήν ᾠρα τῆς τραγικῆς θυσίας της. Αὐτή εἶναι τό θῶμα.

Τό ψυχικό δράμα του πρωτομάστορα τό γνωρίζει καλύτερα ὁ ἴδιος. Αὐτός, ἀφοῦ δέν πεθαίνει, εἶναι ἐκτεθημένος καί στόν θαυμασμό καί στόν ἔλεγχον τῆς κοινωνίας. 'Αντίθετα, τό ψυχικό δράμα τῆς γυναίκας του τό συναισθάνεται ὅλος ὁ κόσμος. 'Η ἀπόφασή της νά θυσιάσῃ τή ζωή της στήν κρίσιμη ᾠρα, προκαλεῖ μόνο θαυμασμό, συμπόνια καί ἀγάπη. Μετά τή θυσία

τό θῦμα δέν ζῆ καί ἐπομένως δέν δοκιμάζεται. Παραμένει μόνο σύμβολο αὐ-
άνιας ἀξίας.

Ἡ ἀνεξουσιαστή καί μυστηριώδης δύναμη τῆς μοίρας θέλει ἡ γυναίκα τοῦ
πρωτομάστορα νά θυσιασθῆ. Τόν πρωτομάστορα θέλει μόνο νά τόν καταπληγῶ-
ση βαρειά. Ἀπέναντι σέ τοῦτο τό πρόσταγμα τῆς μοίρας ἡ γυναίκα τοῦ
πρωτομάστορα στέκει μέ γενναϊότητα καί μέ ἀπόλυτη κατανόηση γιά τή
θέση τοῦ ὑπεύθυνου πρωτομάστορα ἀνδρός της.

Οἱ στίχοι τῆς Ἡπειρώτικης παραλλαγῆς τό διαλαλοῦν καθαρά.

Ἄν δέ στοιχειώσετε ἄνθρωπο, γιοφύρι δέ στεριώνει
καί μὴ στοιχειώσετε ὄρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη,
παρά τοῦ πρωτομάστορα τήν ὁμορφὴν γυναίκα.

Ἐ θ ε λ ο θ υ σ ί α

Στὴν ποντιακὴ παραλλαγὴ " Τῆ Τρίχας τό Γεφύρι " ἡ γυναίκα τοῦ πρωτομά-
στορα δέν ὀδεύει πρὸς τόν θάνατο στά τυφλά. Δέν βρίσκεται σέ καμμιά πλά-
νη. Δέν ἔχει αὐταπάτες. Ὅλα αὐτὰ συμβαίνουν μέ τίς γυναῖκες πρωτομαστό-
ρων ἄλλων περιοχῶν τοῦ ἐλληνικοῦ χώρου.

Στὴν ἠπειρώτικη παραλλαγῆ ἡ γυναίκα τοῦ πρωτομάστορα δέν γνωρίζει τὴν
ἀλήθεια. Στὴν ἀπορροή της γοῶν τὴν θλίψη τοῦ πρωτομάστορα ἀνδρός της ἀ-
παντοῦν τὰ μικρὰ μαστόρια...

Τό δαχτυλίδι τόπεσε στὴν πρώτη τὴν καμάρα,
καί ποῖός νά μπῆ καί ποῖός νά βγῆ τό δαχτυλίδι νάβρη;

Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τίς ἄλλες βασικὲς παραλλαγές τοῦ τραγουδιοῦ
τῶν διαφόρων περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος, ἀκόμη καί τῆς Καππαδοκίας.

Ἐκεῖνά στό μυριοχάλαμα κι' ἐδῶ στό τερτερένι,
ἔπεσ' τό δαχτυλίδι μου, τό πρῶτο μ' ἄρραβῶνα.

Ἡ διαφορὰ μέ τὴν ἠπειρώτικη παραλλαγὴ εἶναι ὅτι στά Ἄδανα ὁ ἴδιος ὁ
πρωτομάστορας λέει στὴ γυναίκα του ὅτι δῆθεν ἔπεσε τό δαχτυλίδι του
στό μέρος, πού θά στηθῆ τό γεφύρι.

Σέ μιὰ παραλλαγὴ τοῦ Μωριά διαφαίνεται κάπως ὅτι ἡ γυναίκα τοῦ πρωτο-
μάστορα ξέρεي κοῦ βαδίζει. Στὴν ἀρχὴ κιόλας τοῦ τραγουδιοῦ λέει ἡ ἴδια.

Ἐγὼ ἂν πεθῶνω κι' ἂν χαθῶ, δέ λιγοστεύει ὁ κόσμος.

Στόν ἐπίλογο δείχνει ὅτι ἔχει συνείδηση τῆς ἀποστολῆς της.

Τρεῖς ἀδελφοῦλες εἴμαστε κι' οἱ τρεῖς θά στοιχειωθοῦμε.

Ἀλλὰ στὴν παραλλαγὴ τοῦ Μωριά ἡ ἀρχὴ καί τό τέλος τοῦ τραγουδιοῦ δέν
ἐναρμονίζονται μέ ἄλλους στίχους του, πού βρίσκονται στὴ μέση. Τὰ μαστο-
ρόπουλα ἀνακοινῶνουν στὴ γυναίκα τοῦ πρωτομάστορα ὅτι δῆθεν ὁ ἴδιος
εἶναι ἄρρωστος καί πρέπει νά πάη νά τόν δῆ.

Γιατί εἶν' ὁ Γιώργης ἄρρωστος, νά σηκωθῆς νά πάμε.

Σέ ὠρισμένες παραλλαγές, ἀκόμη καί σέ μιὰ σλαβική, τό θῦμα θυσιάζεται
μέ ἀπάτη. Στὴ σλαβική παραλλαγὴ τὰ τρία μαστόρια ρίχνουν τό θῦμα μέ τὴ
βία μέσα στό βάραθρο καί ἀκολούθως τό ἐντοιχίζουσιν στά θεμέλια τοῦ

τοῦ γεφυριού. Τό θυμα δέν ξέρει τήν ἀλήθεια. Σπρώχεται στό βάραθρο παρά τή θέλησή του. Ἀντίθετα, στής Ἄρτας τό γεφύρι τό θυμα πέφτει μέ τή θέλησή του, γιά νά βρῆ τό δαχτυλίδι τοῦ πρωτομάστορα, πού ἔπεσε "στήν πρώτη τήν καμάρα", καθῶς εἶπαν τά μαστόρια κρύβοντας τήν ἀλήθεια. Ἐν τούτοις καί ἐδῶ ὑπάρχει σκληρότατη ἀνθρώπινη ἐνέργεια.

Ἕνας πηχάει μέ τό μιστρι κι ἄλλος μᾶε τόν ἀσβέστη
παίρνει κι ὁ πρωτομάστορας καί ρίχνει μέγα λίθο

Ὁ ἠπειρώτης πρωτομάστορας στό σημεῖο αὐτό φαίνεται πολύ ἀποφασιστικός σέ ἀντίθεση μέ τήν ἀρχική του στάση, ὅταν ἤρθε τό μήνυμα γιά τή θυσία τῆς γυναίκας.

Ἐπίκουσε ὁ πρωτομάστορας καί τοῦ θανάτου πέφτει

Ὅλοι οἱ πρωτομάστορες, ὁ καθένας μέ τό δικό του τρόπο, συμβάλλουν στήν ὀλοκλήρωση τῆς διαδικασίας γιά τήν θυσία τῆς γυναίκας τους. Μόνο πού κρύβουν τήν ἀλήθεια ἀπό τό θυμα ἢ τό παρασύρουν στή θυσία μέ τήν ἀναφορά στήν ἀπώλεια τοῦ δαχτυλιδιοῦ, πού σάν σύμβολο ἔβρου δεσμοῦ τοῦ ἀντρογύνου συγκινεῖ ἰδιαίτερα τήν γυναίκα, ἢ ὅποια θεωρώντας τήν ἀπώλειά του σάν γουρσουζιά, σύμφωνα μέ μιᾶ λαϊκή δοξασία, διακινδυνεύει τή ζωή της ἀναζητώντας το.

Μόνο ἡ γυναίκα τοῦ Ποντίου πρωτομάστορα γνωρίζει ὅλη τήν ἀλήθεια. Ὁ ἄντρας της δέν κάνει καμμιά ὑπεκφυγή. Δέν τῆς μιλάει γιά δαχτυλίδι. Δέν φαίνεται λυπημένος. Τῆς ἀνακοινώνει ὅτι ἔπεσε στό βάραθρο τό σκεπάρνι του ἢ τό σφυρί του. Τῆς λέει δηλαδή ἀνοιχτά καί ξάστερα ὅτι ἔπεσε ἡ τέχνη του. Ντροπιάστηκε ἡ ἀξιωσύνη σάν ἀρχιμάστορα. Ἡ γυναίκα του καταλαβαίνει καλά ὅτι δέν πρόκειται ἀπλῶς γιά τήν ἀπώλεια ἐνός ἐργαλείου. Καταλαβαίνει τήν ἀλληγορική ἔννοια τοῦ λόγου καί νιώθει ἀπόλυτα τό δράμα τοῦ ἀνδρός της. Ἐπειτα, εἶναι καί στήν ἴδια γνωστό ὅτι ὄρισμένα τουλάχιστον γεφύρια, γιά νά στερεωθοῦν, χρειάζονται ἀνθρωποσυσίες. Τούτη ἡ παράδοση εἶναι παλιά. Ἔτσι, ἡ γυναίκα τοῦ Ποντίου πρωτομάστορα κατατοπίζεται ἀπόλυτα.

Τό παράδειγμα τῆς γυναίκας τοῦ Ποντίου πρωτομάστορα μοιάζει μέ ἐκεῖνο τῆς Ἰφιγένειας στήν Αὐλίδα. Καί ἡ Ἰφιγένεια ἐγνώριζε τόν ἠψηλό σκοπό τῆς θυσίας της, ἄν καί ὡς ὄρισμένο σημεῖο ἡ πορεία της περιεῖχε κάποιο στοιχεῖο ἀπάτης. Ἀρχικά τῆς μίλησαν γθά γάμο. Ξεκίνησε μέ τό αἰσθημα τῆς χαρᾶς. Στό τέλος ἔμαθε τήν ἀλήθεια καί θυσιάστηκε πρόθυμα. Ἡ γυναίκα τοῦ Ποντίου πρωτομάστορα στάθηκε ἀπ' εὐθείας μπροστά στό καθῆκον της.

Ὁ Πόντιος πρωτομάστορας δέν ἐπροκάλεσε καμμιά σύγχυση στήν σκέψη τῆς γυναίκας του καί δέν ἔπαιξε μέ τά αἰσθήματά της. Παρ' ὅλη τή σκληρότητά του καί τήν ἀποφασιστικότητά του νά προχωρήσει στήν στερέωση-τοῦ-γεφυριτοῦ

άνειμυ

στερέωση του γεφυριού, παρ' όλη τή βιασύνη του, έν τούτοις δέν άοκησε καμμιά βία. Σεβάστηκε άπόλυτα τήν έλευθερία τής γυναίκας του. Καί έκει νη πήρε τήν άπόφασή της γνωρίζοντας τήν άλήθεια καί άντιμώντας τήν τής κρίσιμης στιγμής. "Κόρ' άν βουτάς καί παίρτε άτο...", άν ... 'Απόλυτη έλευθερία στό θύμα.

'Η ψυχολογία της

Τά στοιχεΐα, πού συγκροτούν τήν ψυχολογία τής γυναίκας του Ποντίου πρωτομάστορα, είναι κρίσιμα καί έχουν άμεση σχέση μέ τό ήθικό καί κοινωνικό περιεχόμενο τής ζωής. Πρόκειται γιά νέα γυναίκα, όπως θά δοῦμε, ή όποια γνωρίζει καλά τήν μοίρα τών γυναικῶν ξακουστών πρωτομαστόρων, πού στή διαδρομή τών αιώνων δοκιμάστηκαν σκληρά. 'Η ίδια μοίρα προστάζει τώρα, νά θυσιαστῆ κι' αυτή.

"Έχει ή γυναίκα του Ποντίου πρωτομάστορα τήν άυτογνωσία ότι είναι σύμβολο γονιμότητας. Τό αίσθημα τούτο τήν πείθει ότι, χρησιμοποιώντας τήν ιδιότητά της αυτή, θεμελιώνει σίγουρα τό γεφύρι μέ τήν θυσία τής ζωής της.

Ξέρει πώς ή συμπάρσταση πρós τόν υπεύθυνο πρωτόματο άντρα της άποτελεΐ άποφασιστικό παράγοντα. "Αν αυτή δέν τόν νιώση καί δέν άνταποκριθῆ στήν ύψιστη άνάγκη της στιγμής, τότε ή έμπιστοσύνη όλων τών συνεργατῶν, όλου του κοινωνικού περιβάλλοντος, πρós τόν άντρα της θά κλονισθῆ. 'Ενδιαφέρεται άμεσα γιά τό γόητρό του. Τά νά φανῆ άντάξια γυναίκα του τό θεωρεΐ ύψιστη τιμή.

'Η γυναικεία ύπαρξη κατά τήν κρίσιμη ώρα συλλαμβάνει τήν βαθειά σημασία καί τό νόημα του κοινωνικού έργου, πού θά θεμελιωθῆ. Αισθάνεται τήν ώρα τούτην ότι δέν είναι μόνον ό πρώτος βιολογικός παράγοντας τής ζωής αλλά καί ό πρώτος κοινωνικός παράγοντάς της. Παραμερίζει συνειδητά τό άτομικό συμφέρον καί δίνει άπόλυτη προτεραιότητα στό κοινωνικό συμφέρον, θυσιάζοντας στόν βωμό του τήν ζωή της.

'Η ανθρώπινη φύση της

"Όταν σε καθοδηγούν ύψηλά ιδανικά καί θυσιάζεσαι γι' αυτά, τότε οι άνέργειες καί πράξεις σου φαίνονται υπέράνθρωπες. 'Εν τούτοις, δέν μπορείς νά άπομακρυνθῆς άπό τήν ανθρώπινη φύση σου. "Έτσι καί ή γυναίκα του πρωτομάστορα στήν κρίσιμη ώρα ένιωσε βαθειά τήν ανθρώπινη φύση της.

'Εκτελεΐ τήν άπόφασή της καί άντικρύζεται μέ τά φουρτουνιασμένα νερά κάτω στό βάραθρο του γεφυριού. Σέ μιά στιγμή θυμάται τό σπιτικό της, όπου κυριαρχούσε ή μορφή της σαν άρχοντοκοκυράς.

Στις περισσότερες παραλλαγές του τραγουδιού θέμα ιδιαίτερων δεσμών της γυναίκας του πρωτομάστορα με το νοικοκυριό της και πρό πάντων ιδιαίτερος δεσμός με τέκνα δεν υπάρχει. Στην παραλλαγή του Μωριόγίνεται απλή αναφορά στο τελευταίο αυτό θέμα όχι από τη μάνα αλλά από τὰ μαστορόπουλα, που της λένε...

Γιὰ λύσε, δέσε τό παιδί, και δός του και τό γάλα

Στή συνέχεια της λένε ότι πρέπει νά αναχωρήσει, γιατί δήθεν ο πρωτομάστορας άντρας της είναι άρρωστος κ.λ.π.. Η ίδια δεν δοκιμάζει καμμιὰ ιδιαίτερη συγκίνηση, που αφήνει τό παιδί της στην κουβια ούτε την ώρα, που ξεμινά ούτε την ώρα της θυσίας. Τέτοιες απλές αναφορές σε κρίσιμα στοιχεία ένισχύουν την άποψη ότι οι παραλλαγές αυτές ήρθαν στον τόπο από διάδοση και έπομένως δεν βρίσκονται σε άμεση σχέση με τις ήθικοψυχολογικές και κοινωνικές συνθήκες του τόπου.

Και στην παραλλαγή της Καπαδοκίας γίνεται απλή αναφορά στο ίδιο τό γεγονός. Η γυναίκα του πρωτομάστορα θέλει νά άργοπορήσει λέγοντας στον άντρα της.

Στέκια, στέκια, Γιαννάκη μου, στέκια, σέ παραγγέλνω
παιδί έχουμε στο νανούδ' άμέρωτο και κλαίει

Άκολούθως ο πρωτομάστορας των Άδάνων έκφράζει τη λύπη του για τη θυσία της νεαρής γυναίκας του.

Σε μία σβαβική παραλλαγή η θέση της έντοιχισμένης γυναίκας είναι πολύ τραγική. Ενώ τὰ μαστόρια την έντοιχίζουν, εκείνη τους άπευθύνει δραματική παράκληση. Θέλει νά της άνοίξουν δυο παράθυρα. Από τό ένα νά μπορέσ νά βγάλη έξω τό μαστό της, για νά θηλάσει τό βρέφος της και από τό άλλο νά τό βλέπει την ώρα που βυζαίνει.

Στην ποντιακή παραλλαγή, πριν από τη θυσία της, η γυναίκα του πρωτομάστορα, πριν ξεκινήσει για τό γεφύρι, θέλει νά λούση τό βρέφος της και νά τό βάλει στην κούνια. Θέλει ακόμη νά άποτελειώση μερικές δουλειές.

κόμαν τόν Γιάννεν 'η έλουσεν και σό κουνιν 'η έθέκεν
κόμαν τὰ χτήνια 'η έλμεξεν, τὰ μουσιάρια 'η έδέκεν

Μέσα από τὰ φουρτουνιασμένα νερά ο πόνος για τό παιδί της καταπληγώνει την ψυχή της. Τουτό τό αίσθημα είναι τό κυρίαρχο την ώρα εκείνη. Η στοργή για τό παιδί της άποτελεί άδστηρό νόμο, που διέπει την λειτουργία της ψυχής της σαν μάνα.

Κι'άρ' κί πονώ τὰ κάλδια μου κι'άρ' κί πονώ τη νέτε μ'
πονώ και κλαίω τό πουλί μ'ντ' έφέκα κοιμισμένον

Ο θ ρ ι α μ β ο ς

Σέ πολλές παραλλαγές τοῦ τραγουδιοῦ ἡ χαροπαλαίουσα γυναίκα τοῦ πρωτομάστορα ἐμφανίζεται ἀγανακτισμένη. Καταριέται τὸ γεφύρι καὶ εὐχεται νὰ μὴ στεριώσει.

Στὴν ἡπειρώτικη παραλλαγή, π.χ., καταριέται ὡς ἑξῆς:

Ὡς τρέμει τὸ καρυδφυλλο, νὰ τρέμη τὸ γιοφῦρι
κι' ὡς πέφτουν τὰ δεντρόφυλλα, νὰ πέφτουν οἱ διαβάταις

Ἀνάλογες κατάρες ὑπάρχουν καὶ σέ ἄλλες παραλλαγές. Παραθέτο-
με ἐδῶ τοὺς στίχους τῆς ποντιακῆς παραλλαγῆς.

Ἄμον ~~ἄμ~~ τὸ τρομάζν' τὰ γόνατα μ', νὰ τρομάζ' τὸ γεφύρι σ'
κι' ἄμον τὸ τρέχνε τὰ δάκρυα μ' νὰ τρέχνε οἱ διαβάτοι

Γρήγορα ὅμως οἱ κατάρες μετατρέπονται σέ εὐχές. Ἡ ποντιακὴ παραλλαγή παρουσιάζει καὶ ἐδῶ κάποιες ἰδιότυπες διαφορές. Στίχοι ἄλλες παραλλαγές, π.χ., στὴν ἡπειρώτικη τῆς ὑπενθυμίζουν ὅτι ...

Πόχεις μονάκριβο ἀδελφό, μὴ λάχη καὶ περάση

Στὴν ποντιακὴ παραλλαγή χρησιμοποιεῖται ὁ πληθυντικός.

Εὐχέθ' ἀάλη μ' εὐχέθ' ἀάλη μ', εὐχέθ', μὴ καταρᾶσαι
ἀδέλφια ἔεις ς' σὴν ξενιτειάν, ἔρχουνταν καὶ διαβαίνε

Μέ τὸν ὄρο "ἀδέλφια" ἱσωνθοῦνται ὅλοι οἱ διαβάτες. Ἡ ἐπικληση ποιητικὰ δοσμένη, ἔχει εὐρύτερη κοινωνικὴ σημασία.

Ἀλλὰ ἡ ψυχικὴ ἀγανάκτηση τῆς γυναίκας τοῦ πρωτομάστορα ἀποτε-
λεῖ στιγμιαία ἐκδήλωση. Τὸ ψυχικὸ της μεγαλεῖο δὲν μπορεῖ παρά νὰ
τὴν ὀδηγή στὸν θρίαμβο. Πάμω στὸν ἐκπνοὴ τῆς ζωῆς της βγάζει ἀπὸ τὰ
βάθη τῆς ψυχῆς της εἰλικρινεῖς εὐχές, ποὺ τίς διαλαλεῖ.

Ἄν τρέμουν τ' ἄγρια βουνά, νὰ τρέμη τὸ γιοφῦρι
κι' ἄν πέφτουν τ' ἄγρια πουλιά, νὰ πέφτουν οἱ διαβάταις

Στὸ ποντιακὸ διαφορετικὴ εἶναι ἡ διατύπωση.

Κι' ἄμον ντὸ στέκν' τὰ γόνατα μ', νὰ στέκη τὸ γεφύρι
κι' ἄμον ντὸ στέκνε τὰ δάκρυα μ', νὰ στέκνε οἱ διαβάτοι

Ἡ ἀνύψωση τῆς γυναίκας σάν σύμβολο τραγικῆς θυσίας καὶ ὁ
θρίαμβος τῆς γενναίας ψυχῆς της συμπυκνώνονται σέ ἓνα καὶ μόνον χα-
ρακτηριστικὸ στίχο τῆς ποντιακῆς παραλλαγῆς. Ἡ γυναίκα τοῦ ποντίου
πρωτομάστορα γνωρίζει ὅλα τὰ καθήκιστα. Πιστὴ στὸ κοινωνικὸ ἰδεῶδες
τὸ καθαγιάζει μέ τὴν ὑπέριστη θυσία της. Προσφέρει στὸ βωμὸ τῆς κοι-
νωνίας τῆ ζωῆς της, διαλέγοντας μέ ἐλεύθερη σκέψη τὸ δρόμο τοῦ πεπω-
μένου της καὶ τραγουδώντας κατὰ τὴν κάθοδόν της πρὸς τὸ βάραθρο τοῦ
θανάτου.

Σεράντα βργέας κατηβαίν' και μέ την τραγωδίαν

Όμως άνοδος είναι ή κάθοδος αυτή. Από τό βάραθρο του γεφυριού άνυψώνεται ή μορφή της φωτεινής μετέωρο, φωτεινό σύμβολο άρετής πάνω από τόπο και χρόνο. Ο θάνατός της δέν την οδηγεί στην καταστροφή, αλλά στην άθανασία.

Στάθης Αβσταθιάδης